

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

III. ÚS 648/2022-65

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Roberta Šorla a sudcov Petra Straku a Martina Vernarského (sudca spravodajca) v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], zastúpeného obchodnou spoločnosťou URBAN GAŠPEREC BOŠANSKÝ, s. r. o., advokátska kancelária, Havlíčkova 16, Bratislava, proti postupu Okresného súdu Bratislava I v konaní sp. zn. 11C/15/2018 takto

rozhodol:

1. Postupom Okresného súdu Bratislava I v konaní sp. zn. 11C/15/2018 **bolo porušené** základné právo sťažovateľa na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a čl. 38 ods. 2 Listiny základných práv a slobôd a právo na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.
2. Mestskému súdu Bratislava IV **prikazuje**, aby v konaní sp. zn. B1-11C/15/2018 konal bez zbytočných prietahov.
3. Sťažovateľovi **priznáva** finančné zadosťučinenie **1 000 eur**, ktoré **je** Mestský súd Bratislava IV **povinný** zaplatiť mu do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.
4. Mestský súd Bratislava IV **je povinný** nahradiť sťažovateľovi trovy konania **460,90 eur** a zaplatiť ich právnej zástupkyňi sťažovateľa do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.
5. Vo zvyšnej časti ústavnej sťažnosti sťažovateľa **nevyhovuje**.

Odôvodnenie:

I.

1. Ústavný súd uznesením č. k. III. ÚS 648/2022-45 z 24. novembra 2022 prijal na ďalšie konanie ústavnú sťažnosť sťažovateľa podľa § 56 ods. 5 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej

len „zákon o ústavnom súde“) v časti, ktorou sa domáha vyslovenia porušenia svojho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a čl. 38 ods. 2 Listiny základných práv a slobôd (ďalej len „listina“) a práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom Okresného súdu Bratislava I (ďalej len „okresný súd“) v konaní sp. zn. 11C/15/2018. Vo zvyšnej časti ústavnú sťažnosť sťažovateľ a odmietol ako zjavne neopodstatnenú a pre nesplnenie zákonom ustanovených náležitostí. Sťažovateľ žiada prikázať okresnému súdu konať bez zbytočných prietáhov a o priznanie finančného zadostučinenia 11 000 eur a náhrady trov konania.

II.

Skutkové východiská a sťažostná argumentácia

2. Sťažovateľ v ústavnej sťažnosti uviedol, že v napadnutom konaní vedenom pred okresným súdom o vyporiadanie bezpodielového spoluvlastníctva manželov, v ktorom je v procesnej pozícii žalovaného, dochádza k zbytočným prietahom. Konanie sa začalo podaním žaloby 8. mája 2018, pričom do podania ústavnej sťažnosti nebolo o merite veci rozhodnuté, neuskutočnilo sa ani jedno pojednávanie, neprebehlo predbežné prejednanie sporu, nebolo vykonané žiadne dokazovanie a súd nepredostrel predbežné právne posúdenie veci. Vzhľadom na predmet sporu a celkovú dĺžku napadnutého konania podľa sťažovateľa ide o maximálne laxný prístup zo strany okresného súdu, ktorý koná nesústredene, neefektívne, nekoordinovane a pomaly.

3. Sťažovateľ konštatoval, že konania o vyporiadanie bezpodielového spoluvlastníctva manželov nemôžu byť vo všeobecnosti považované za náročné a tvoria štandardnú súčasť rozhodovacej činnosti všeobecných súdov. Zároveň poukázal na to, že žiadna zložitost' konania nezbavuje súd zodpovednosti za prietahy zapríčinené neodborným vedením či nesprávnou organizáciou práce. Tvrdí tiež, že neprimeraná dĺžka napadnutého konania nebola vyvolaná jeho správaním, keďže je aktívnou stranou sporu a poskytuje súdu všetku potrebnú súčinnosť.

III.

Vyjadrenie okresného súdu, replika sťažovateľa

III.1. Vyjadrenie okresného súdu:

4. Okresný súd vo svojom vyjadrení k ústavnej sťažnosti, vychádzajúc zo spisového materiálu, konštatuje, že v predmetnej veci priebežne koná, pričom priebeh konania významne ovplyvňuje jednak náročný predmet konania, ktorým je vyporiadanie bezpodielového spoluvlastníctva manželov, jednak narušené vzťahy medzi sporovými stranami, ktoré vyústili do opakovanej potreby rozhodovania o podaných návrhoch na nariadenie neodkladného opatrenia, ako aj nutnosť predkladania veci odvolaciemu súdu na rozhodnutie o podaných opravných prostriedkoch. Uvedené podľa neho podporuje aj skutočnosť, že súdny spis má toho času cca 3 000 strán.

5. K nečinnosti došlo podľa súdu z objektívnych príčin bez subjektívneho zavinenia zákonnej sudkyne, a to najmä z dôvodu jej nadmernej zaťaženia, ako aj nadmernej zaťaženia vyššieho súdneho úradníka a spisovej kancelárie, pričom nezanedbateľným faktorom vplývajúcim na celkovú dĺžku konania je fluktuácia zamestnancov súdu, a to na všetkých pracovných pozíciách vrátane sudcov, v dôsledku čoho opakovane dochádza k prerozdeľovaniu spisov z oddelení odchádzajúcich

sudcov medzi sudcov, ktorí zotrávajú v pôsobení na okresnom súde, a ich následnému preťažovaniu nutnosťou vybavovania aj spisov, ktoré im pôvodne nepatrili.

III.2. Replika sťažovateľa:

6. Sťažovateľ vo svojej replike k vyjadreniu okresného súdu zotrval na skutkovej, vecnej a právnej argumentácii obsiahnutej v ústavnej sťažnosti a jej doplneniach, pričom opätovne konštatoval, že konania o vyporiadanie bezpodielového spoluvlastníctva manželov nemôžu byť vo všeobecnosti považované za náročné a tvoria štandardnú súčasť rozhodovacej činnosti všeobecných súdov. Dôkazom zložitosti veci nie je podľa neho ani rozsah súdneho spisu. V súvislosti s podanými opravnými prostriedkami sťažovateľ poukázal na to, že v zmysle judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) sťažovateľom nemožno vyčítať, že využívajú všetky opravné prostriedky, ktoré majú k dispozícii. Tiež argumentoval, že zložitou veci nemožno ospravedlniť neprimeranú dĺžku samotného konania, pričom prejednávanie aj skutkovo zložitých vecí spadá do náplne práce konajúcich sudcov, ktoré majú za každých okolností postupovať tak, aby vec bola prejednaná a rozhodnutá v primeranej lehote. Žiadna zložitost' konania nezbavuje súd zodpovednosti za priet'ahy zapríčinené neodborným vedením či nesprávnou organizáciou práce.

7. Podľa sťažovateľa sám okresný súd si je vedomý toho, že v napadnutom konaní dochádza k zbytočným priet'ahom. Sťažovateľ nenamieta absolútnu nečinnosť okresného súdu, ale predovšetkým nehospodárnosť, neefektívnosť, nesústredenosť a neprimeranú dĺžku napadnutého konania s poukazom na to, že stále nedošlo ani k prvoinštančnému neprávoplatnému rozhodnutiu vo veci.

IV.

Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

8. Ústavný súd si pri výklade základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov garantovaného v čl. 48 ods. 2 ústavy osvojil judikatúru ESLP k čl. 6 ods. 1 dohovoru, pokiaľ ide o právo na prejednanie záležitosti v primeranej lehote, preto v obsahu týchto práv nemožno vidieť zásadnú odlišnosť (napr. II. ÚS 55/98, I. ÚS 132/03, IV. ÚS 105/07, IV. ÚS 90/2010).

9. Ústavný súd pri rozhodovaní o sťažnostiach namietajúcich porušenie základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru vychádza zo svojej ustálenej judikatúry, v súlade s ktorou účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov (i práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote) je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu. Samotným prerokovaním veci na súde sa právna neistota osoby domáhajúcej sa rozhodnutia neodstraňuje. K stavu právnej istoty dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iným zákonom predvídaným spôsobom, ktorý znamená nastolenie právnej istoty inak ako právoplatným rozhodnutím súdu (m. m. IV. ÚS 221/04, IV. ÚS 365/04).

10. Pri posudzovaní otázky, či v súdnom konaní došlo k zbytočným priet'ahom, a tým aj k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a čl. 38 ods. 2 listiny a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, ústavný súd v súlade so svojou doterajšou judikatúrou (III. ÚS 111/02, IV. ÚS 74/02, III. ÚS 142/03) zohľadňuje tri základné kritériá, ktorými sú právna a faktická zložitost' veci, o ktorej súd rozhoduje, správanie účastníka súdneho konania a postup samotného súdu. V súlade s judikatúrou ESLP v rámci prvého kritéria ústavný súd prihliada aj na predmet

sporu (povahu veci) v posudzovanom konaní a jeho význam pre sťažovateľa (I. ÚS 19/00, II. ÚS 32/02). Podľa uvedených kritérií posudzoval ústavný súd aj ústavnú sťažnosť sťažovateľa.

11. Pokiaľ ide o kritérium zložitosti veci, ústavný súd konštatuje, že po právnej stránke ide o vypořádanie bezpodielového spoluvlastníctva manželov, čo patrí k štandardnej rozhodovacej činnosti súdov. Čo sa týka skutkovej stránky, ústavný súd uznáva, že v danom prípade si rozhodovanie sporu vyžiadalo vykonanie rozsiahlejšieho dokazovania, a to zisťovaním majetkových pomerov strán sporu vo finančných ústavoch, výzvou sťažovateľovi na zdokladovanie úhrady kúpnej ceny uhradenej kupujúcim za prevod nehnuteľností vo vlastníctve sporových strán a na predloženie daňových priznaní sťažovateľa za roky 2003 – 2016, zisťovaním skutočností o prevode príslušných nehnuteľností na Okresnom úrade Bratislava, katastrálnom odbore, tiež zisťovaním relevantných skutočností z evidencie vozidiel, ako aj z obchodného registra. Napriek uvedenému ústavný súd zdôrazňuje, že ani konštatovaná skutková zložitosť veci nie je spôsobilá vysvetliť či ospravedlniť už neprimeranú dĺžku napadnutého konania, ktoré sa v danom prípade začalo 31. mája 2018, dosiaľ v ňom nebolo v merite veci ani len neprávoplatne rozhodnuté, dokonca za celý čas jeho trvania sa uskutočnilo len jediné pojednávanie. Skutkovú zložitosť veci však možno primerane zohľadniť pri určení sumy finančného zadosťučinenia (porovnaj IV. ÚS 374/2014, IV. ÚS 140/2014).

12. V ústavnej sťažnosti vyjadril sťažovateľ názor, že napadnuté konanie „je nepochybne konaním, ktoré by malo byť vedené taktiež výnimočnou rýchlosťou“. K tomu ústavný súd uvádza, že aj keď predmet sporu (vypořádanie bezpodielového spoluvlastníctva manželov) je pre samotného sťažovateľa nepochybne dôležitý, nepatrí do kategórie tzv. citlivých konaní, ktoré by si vyžadovali zo strany vo veci konajúceho súdu osobitný prístup (ako to je napríklad v prípade pracovnoprávných sporov alebo v konaniach vo veci starostlivosti o maloletých).

13. Ďalším kritériom, podľa ktorého ústavný súd zisťoval existenciu zbytočných prieťahov v napadnutom konaní, bolo správanie sťažovateľa ako žalovaného v tomto súdnom konaní. Ústavný súd konštatuje, že sťažovateľ čiastočne, hoci nie významnou mierou, tiež prispel k doterajšej dĺžke napadnutého konania, a to žiadosťou o odročenie pojednávania nariadeného na 19. máj 2022. Okresný súd tejto žiadosti vyhovel a nariadil nový termín pojednávania až o 5 mesiacov na 20. október 2022.

14. Pokiaľ okresný súd poukazuje na procesnú aktivitu sporových strán najmä v podobe opakovaných návrhov na nariadenie neodkladných opatrení a podávaní opravných prostriedkov proti rozhodnutiam o týchto návrhoch, ústavný súd k tomu uvádza, že využitie možností daných sťažovateľovi procesnými predpismi na presadzovanie a uplatňovanie jeho práv v súdnom konaní môže síce spôsobiť predĺženie priebehu konania, nemožno ho však kvalifikovať ako postup, ktorého dôsledkom sú zbytočné prieťahy (m. m. I. ÚS 31/01). Podľa ustálenej judikatúry ústavného súdu v dôsledku uplatnenia procesných práv účastníkom konania neznáša zodpovednosť za predĺženie konania oprávnená osoba, ale zodpovednosť v takomto prípade nemožno pripísať ani štátnemu orgánu konajúcemu vo veci (III. ÚS 242/03, IV. ÚS 218/04).

15. Na druhej strane však ústavný súd, plynulo prejdúc k tretiemu kritériu, a to postupu okresného súdu z hľadiska existencie zbytočných prieťahov v doterajšom priebehu napadnutého konania, vychádzajúc z ústavnej sťažnosti, z vyjadrenia okresného súdu a z predloženého súdneho spisu, uvádza, že v dôsledku opakovaných návrhov oboch sporových strán na nariadenie neodkladných

opatrení a podávania opravných prostriedkov proti rozhodnutiam o týchto návrhoch došlo k tomu, že prvé (a dosiaľ aj posledné, pozn.) pojednávanie v napadnutom konaní sa uskutočnilo až po 3 rokoch a 5 mesiacoch od jeho začatia. Ústavný súd uznáva, že enormná procesná aktivita sporových strán týkajúca sa neodkladných opatrení nutne spôsobila predĺženie priebehu konania, avšak podľa jeho názoru sa mal okresný súd napriek mnohým návrhom na nariadenie neodkladných opatrení popri rozhodovaní o nich aktívnejšie, efektívnejšie a promptnejšie zaoberať riešením veci samej. Nie je možné akceptovať, aby v okolnostiach posudzovanej veci sa napriek uvedenej procesnej aktivite strán uskutočnilo prvé pojednávanie až po 3 rokoch a 5 mesiacoch od začatia konania.

16. Ústavný súd v tejto súvislosti pripomína, že nielen nečinnosť, ale aj nesprávna, nesústredená a neefektívna činnosť všeobecného súdu môže zapríčiniť porušenie ústavou (dohovorom) zaručeného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov, a to v prípade, ak jeho činnosť nesmerovala k odstráneniu právnej neistoty týkajúcej sa tých práv, kvôli ktorým sa sťažovateľ na neho obrátil s návrhom, aby o jeho veci rozhodol (m. m. I. ÚS 688/2014).

17. Okresný súd nepostupoval dostatočne promptne ani vtedy, keď po vrátení spisu z odvolacieho súdu bez rozhodnutia 2. januára 2020 s pokynom opraviť výrok napadnutého uznesenia došlo k uvedenej oprave až 2. októbra 2020, teda po 9 mesiacoch, čím sa značne oddialilo rozhodnutie o príslušnom odvolaní. V rámci uvedeného obdobia bol okresný súd úplne nečinný takmer 5 mesiacov, a to od vrátenia spisu z odvolacieho súdu do 29. mája 2020, keď rozhodol o ďalšom z návrhov na nariadenie neodkladného opatrenia.

18. Ústavný súd tiež poukazuje na skutočnosť, že z dôvodov na strane súdu bolo pojednávanie nariadené na 24. jún 2021 odročené na 12. august 2021 a následne aj toto pojednávanie bolo z dôvodov na strane súdu odročené na 29. október 2021, kedy sa už pojednávanie uskutočnilo. Z dôvodov na strane súdu bolo odročené aj pojednávanie nariadené na 7. apríl 2022, a to na 19. máj 2022. Na základe žiadosti sťažovateľa okresný súd odročil pojednávanie nariadené na 19. máj 2022, a to až na 20. október 2022, teda s časovým odstupom 5 mesiacov. Aj toto pojednávanie však bolo odročené z dôvodov na strane súdu. Okresný súd tak zapríčiniť odročenie 4 pojednávaní bez prejednania veci, čo takisto značnou mierou prispelo k predĺženiu napadnutého konania.

19. Vo vzťahu k obrane okresného súdu spočívajúcej v argumentácii o nadmernej zaťažnosti zákonnej sudkyne, vyššieho súdneho úradníka a spisovej kancelárie ústavný súd poukazuje na svoju ustálenú judikatúru, podľa ktorej nadmerné množstvo vecí, v ktorých štát musí zabezpečiť konanie, ako aj skutočnosť, že Slovenská republika nevie alebo nemôže v čase konania zabezpečiť primeraný počet sudcov alebo ďalších pracovníkov na súde, ktorý oprávnený subjekt požiadal o odstránenie svojej právnej neistoty, nemôžu byť dôvodom na zmarenie uplatnenia práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov a v konečnom dôsledku nezabavujú štát zodpovednosti za pomalé konanie spôsobujúce zbytočné prieťahy v súdnom konaní (I. ÚS 35/03, II. ÚS 52/99).

20. Vychádzajúc z uvedeného, ústavný súd dospel k záveru, že v napadnutom konaní došlo k zbytočným prieťahom, a tým aj k porušeniu základného práva sťažovateľa na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a čl. 38 ods. 2 listiny a práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru.

21. Podľa čl. 127 ods. 2 druhej vety ústavy ak porušenie práv alebo slobôd vzniklo nečinnosťou, ústavný súd môže prikázať, aby ten, kto tieto práva alebo slobody porušil, vo veci konal.

22. Ústavný súd na základe svojho zistenia, že postupom okresného súdu došlo k porušeniu označených práv sťažovateľa, prikázal Mestskému súdu Bratislava IV, na ktorý podľa § 18n ods. 2 písm. d) zákona č. 371/2004 Z. z. o sídlach a obvodoch súdov Slovenskej republiky a o zmene zákona č. 99/1963 Zb. Občiansky súdny poriadok v znení neskorších predpisov prešiel od 1. júna 2023 výkon súdnictva v predmetnej veci z okresného súdu, aby v napadnutom konaní konal bez zbytočných prieťahov, pretože označená vec nebola v čase rozhodovania ústavného súdu o ústavnej sťažnosti sťažovateľa právoplatne skončená.

23. Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadosťučinenie.

24. Sťažovateľ v ústavnej sťažnosti žiadal o priznanie primeraného finančného zadosťučinenia 11 000 eur, čo odôvodnil najmä celkovou dĺžkou napadnutého konania, jeho doterajším priebehom a neefektívnym postupom súdu, čo u neho spôsobilo zníženie dôvery v justíciu.

25. Cieľom primeraného finančného zadosťučinenia je dovŕšenie ochrany porušeného základného práva v prípadoch, v ktorých sa zistilo, že k porušeniu došlo spôsobom, ktorý vyžaduje poskytnutie vyššieho stupňa ochrany, nielen deklaráciu porušenia, prípadne príkaz na ďalšie konanie bez porušovania základného práva (IV. ÚS 210/04).

26. Pri určení primeraného finančného zadosťučinenia ústavný súd vychádzal zo zásad spravodlivosti aplikovaných EŠLP, ktorý spravodlivé finančné zadosťučinenie podľa čl. 41 dohovoru priznáva so zreteľom na konkrétne okolnosti prípadu.

27. Vzhľadom na doterajšiu dĺžku konania vedeného okresným súdom, ako aj na jeho už uvedenú neodôvodnenú nečinnosť a nesústredenú a neefektívnu činnosť, berúc do úvahy predmet konania na okresnom súde (od 1. júna 2023 na Mestskom súde Bratislava IV, pozn.) a skutkovú zložitost' veci, správanie sťažovateľa, ako aj všetky okolnosti daného prípadu, ústavný súd považoval priznanie 1 000 eur pre sťažovateľa za primerané finančné zadosťučinenie. Vo zvyšnej časti požadovaného finančného zadosťučinenia, ktorú už ústavný súd nepovažoval za primeranú, návrhu sťažovateľa nevyhovel.

V.

Trovy konania

28. Podľa § 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde ústavný súd môže v odôvodnených prípadoch podľa výsledku konania uznesením uložiť niektorému účastníkovi konania, aby úplne alebo sčasti nahradil inému účastníkovi konania alebo štátu trovy konania.

29. Ústavný súd podľa § 1 ods. 3 a § 11 ods. 3 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov priznal sťažovateľovi náhradu trov konania v sume 460,90 eur z dôvodu trov právneho zastúpenia, a to za dva úkony právnej služby vykonané v roku 2021 (príprava a prevzatie veci a písomné vyhotovenie ústavnej sťažnosti) v hodnote po 181,17 eur vrátane dvoch režijných paušálov v hodnote po 10,87 eur. Uvedené sumy sa zvyšujú o daň z pridanej hodnoty vo výške 20 %, keďže právna zástupkyňa sťažovateľa je platiteľkou tejto dane.

Náhradu za tretí úkon právnej služby – repliku sťažovateľa doručení ústavnému súdu 25. januára 2023, ústavný súd sťažovateľovi nepriznal, pretože jej obsah nepovažoval za taký, ktorý by prispel k bližšiemu objasneniu posudzovanej veci.

30. Priznanú náhradu trov konania je Mestský súd Bratislava IV povinný zaplatiť na účet právnej zástupkyne sťažovateľa (§ 62 zákona o ústavnom súde v spojení s § 263 ods. 1 Civilného sporového poriadku) v lehote dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 15. júna 2023

Robert Šorl
predseda senátu